

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 104/2023-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a zo sudcov Jany Laššákovej a Petra Molnára (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Slovenskej republiky**, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 159/2020 z 25. mája 2022 a postupu, ktorý jeho vydaniu predchádzal, takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 159/2020 z 25. mája 2022 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 159/2020 z 25. mája 2022 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 18. augusta 2022 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľky, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia (ďalej len „napadnuté uznesenie“) a postupom v napadnutom konaní. Napadnuté uznesenie žiada zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že právny predchodca žalobcu spoločnosť VINACO HOLDINGS LIMITED (ďalej len „právny predchodca žalobcu“) sa žalobou z 30. marca 2012 na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) domáhal od sťažovateľky zaplata sumy 20 028,41 eur s príslušenstvom z titulu náhrady škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov spôsobenej nesprávnym úradným postupom súdneho exekútora. Súdny exekútor v exekučnom konaní vedenom pod sp. zn. EX 206/99 mal podľa tvrdení právneho predchodcu žalobcu, ktorý vystupoval v procesnom postavení oprávneného, porušiť povinnosť poukázať po právoplatnosti uznesenia o schválení rozvrhu výťažku prostriedky získané dražbou nehnuteľnosti, čím mu mala byť spôsobená škoda. Okresný súd v označenej veci vedenej pod sp. zn. 10 C 77/2012 na základe návrhu právneho predchodcu žalobcu rozhodol uznesením č. k. 10 C 77/2012-118 z 9. júla 2014 o pripustení zmeny účastníka konania na strane žalobcu tak, že namiesto právneho predchodcu žalobcu do konania pripustil spoločnosť OZETA NEO, a. s. (ďalej len „žalobca“). O žalobe rozhodol okresný súd rozsudkom z 20. apríla 2015 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“) tak, že žalobu v celom rozsahu zamietol z dôvodu premlčania nároku, keď v odôvodnení svojho rozsudku konštatoval, že až doručením návrhu na zmenu účastníkov si žalobca súdnou cestou uplatnil nárok na náhradu škody, teda po uplynutí premlčacej doby.

3. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podal žalobca odvolanie, o ktorom rozhodoval Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) naposledy rozsudkom č. k. 4 Co 263/2018-276 z 22. januára 2020 (ďalej len „rozsudok odvolacieho súdu“), ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny. V odôvodnení svojho rozsudku krajský súd dospel k záveru, že žalobca nebol aktívne vecne legitimovaný v konaní o predmetnej žalobe, keďže nemal za preukázané, že by zmluvou o postúpení pohľadávok právny predchodca žalobcu postúpil na žalobcu aj právo, resp. nárok na náhradu škody, o ktoré v konaní ide.

4. Žalobca podal proti rozsudku odvolacieho súdu dovolanie, ktorého prípustnosť založil na vade podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) (nesprávnym postupom súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, pozn.) a zároveň namietal aj nesprávne právne posúdenie veci pri odklone podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP a rovnako aj na dôvode podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP (nesprávne právne posúdenie právnej otázky, ktorá ešte dovolacím súdom nebola riešená, pozn.). Najvyšší súd o dovolaní žalobcu rozhodol napadnutým uznesením tak, že rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5. Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia po odcitovaní viacerých rozhodnutí najvyššieho súdu dospel k záveru, že došlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP a nesprávnemu právnemu názoru odvolacieho súdu o nedostatku aktívnej vecnej legitimácie žalobcu. Preto dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

II. Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka v sťažnosti namieta svojvoľnú a ústavne neakceptovateľnú úvahu najvyššieho súdu vo vzťahu k posúdeniu prípustnosti žalobcom podaného dovolania, s tým súvisiaceho dovolacieho dôvodu, a tiež nadväzujúceho zdôvodnenia napadnutého uznesenia dovolacieho súdu o nesprávnom právnom posúdení veci odvolacím súdom. Tvrdí, že žalobca nevymedzil dôvod nesprávneho právneho posúdenia veci v otázke aktívnej vecnej legitímácie a jeho prípustnosť spôsobom predpokladaným Civilným sporovým poriadkom. Taktiež namieta, že odôvodnenie napadnutého uznesenia s odvolaním sa na citované rozhodnutia najvyššieho súdu neobstojí, keďže citované rozhodnutia vôbec nedopadajú na dovolateľom nastolenú otázku, nespôsobujú odklon, prípadne v nich bola odlišná skutková situácia, a preto nebolo dôvodné v nich uvedený právny názor aplikovať na vec. Sťažovateľka považuje strohý záver najvyššieho súdu, že došlo k odklonu (a preto je kľúčový právny záver odvolacieho súdu týkajúci sa nedostatku aktívnej vecnej legitímácie nesprávny), za nepreskúmateľný, prekvapivý, arbitrárny, zjavne nedostatočne odôvodnený, pričom zároveň poukazuje aj na skutočnosť, že najvyšší súd tento odklon odôvodnil rozhodnutiami, ku ktorým sa sťažovateľka nemohla ani vyjadriť, keďže dovolateľ tento dôvod prípustnosti svojho dovolania nedostatočne vymedzil, neoznačil rozhodnutia dovolacieho súdu, s ktorými operoval najvyšší súd v odôvodnení svojho napadnutého uznesenia, hoci odklon od právneho názoru dovolacieho súdu v rozhodnutí sp. zn. 8 Cdo 110/2018 z 11. septembra 2019 mohol, keďže sám dovolateľ bol jeho stranou. V tejto súvislosti tiež uvádza, že najvyšší súd svoje rozhodnutie založil na odklone od rozhodnutí, ktoré nie sú aplikovateľné na vec, a opomenul aplikovať závery uvedené v rozhodnutí dovolacieho súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 5 Cdo 133/2019, ktoré sú plne aplikovateľné a smerodajné pre posúdenie vecnej legitímácie v spore v prípade sťažovateľky. Z uvedených dôvodov sťažovateľka považuje prístup a odôvodnenie napadnutého rozhodnutia za prejav svojvôle, ktorým najvyšší súd zasiahol do už nastolenej právnej istoty sťažovateľky.

7. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 104/2023-19 z 15. marca 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

8. Následne ústavný súd 14. apríla 2023 vyzval najvyšší súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej ústavnej sťažnosti a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti. Dňa 27. apríla 2023 písomne upovedomil zúčastnenú osobu – žalobcu v napadnutom konaní (ďalej len „zúčastnená osoba“) o jej práve vyjadriť sa k prijatej ústavnej sťažnosti.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

9. Vyjadrenie najvyššieho súdu č. k. KP 3/2023-187, Cpj 123/2023 bolo ústavnému súdu doručené 27. apríla 2023 s dotknutým zberným súdnym spisom. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení odkázal na vyjadrenie JUDr. Aleny Svetlovskej, predsedníčky senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, pričom rozhodnutie ponechal na úvahe ústavného súdu. Zároveň vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

10. Predsedníčka senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení v podstatnom k veci uviedla, že „... sťažovateľka opakuje priebeh konania a námietky uvedené už v dovolaní a vyjadruje opätovne svoj nesúhlas s rozhodnutím odvolacieho súdu ako aj dovolacieho, namietajúc jeho právne závery. Mám za to, že v rozhodnutí boli poskytnuté všetky odpovede k námietkam sťažovateľky.“

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

11. Zúčastnená osoba svoje právo vyjadriť sa k prijatej sťažnosti využila doručením podania zo 17. mája 2023. V podstatnom k okolnostiam posudzovanej veci uviedla, že výťažok priznaný uznesením exekučného súdu č. k. 1 Er 710/1999-224 z 24. augusta 2009 nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť 19. novembra 2010, žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody doručil pôvodný veriteľ žalovanej 2. júla 2010, zmluvou o postúpení pohľadávok zo 14. októbra 2011 postúpil pôvodný veriteľ pohľadávku voči dlžníkovi spolu s príslušenstvom a so všetkými právami s pohľadávkou spojenými novému veriteľovi OZETA NEO, a. s. (žalobca, pozn.), a po vzájomnej dohode žalobu o náhradu škody proti žalovanej podal na príslušnom súde 3. apríla 2012 pôvodný veriteľ ako oprávnený v exekučnom konaní.

12. Zúčastnená osoba ďalej uviedla, že námietku nedostatku aktívnej vecnej legitímácie žalobcu vzniesla sťažovateľka až po vrátení veci odvolaciemu súdu na základe prvého zrušovacieho uznesenia dovolacieho súdu sp. zn. 4 Cdo 202/2017 z 21. júna 2018.

13. Následne zúčastnená osoba cituje jednotlivé odseky a právne závery odvolacieho súdu uvedené v rozsudku odvolacieho súdu, ktorý napadla podaným dovolaním, pretože ich považuje za nesprávne. Vo vzťahu k jej otázke posúdenia vzťahu medzi poškodeným, súdnym exekútorom ako škodcom a štátom ako povinnou osobou namietala odklon od rozhodnutia sp. zn. 3 Cdo 75/2015 (R 21/2016), ktoré ustálilo nejednotnú rozhodovaciu prax v otázke charakteru právneho vzťahu medzi oprávnenou osobou ako účastníkom exekučného konania a súdnym exekútorom. Ďalej tiež uplatnila otázku, či je v odvolacom konaní oprávnený spochybniť aktívnu

vecnú legitímáciu žalobcu, ktorá bola založená rozhodnutím súdu prvej inštancie v základnom konaní a žiadna zo strán pripustenie zmeny účastníka nenamietala ako dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

14. V súvislosti s námietkami sťažovateľky prednesenými v ústavnej sťažnosti sťažovateľke vyčíta, že svoju argumentáciu mala uplatniť vo svojom vyjadrení k jej dovolaniu, ale neurobila tak. Vo vzťahu k svojmu dovolaniu poukazuje na judikatúru ústavného súdu, ktorá kritizovala formalistický prístup najvyššieho súdu pri posudzovaní prípustnosti podaných dovolaní, preto je toho názoru, že námietka sťažovateľky spočívajúca v tvrdení, že žalobca nepoukázal na jediné rozhodnutie, nieto na ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu (v súvislosti s aktívnou vecnou legitímáciou), narušuje a zasahuje do právomoci dovolacieho súdu posúdiť prípustnosť dovolania.

15. Najvyšší súd vo veci nesprávneho právneho posúdenia aktívnej legitímácie žalobcu jasne odkázal aj na uznesenie sp. zn. 8 Cdo 110/2018 z 11. septembra 2019 a uznesenie sp. zn. 1 MCdo 8/2007, preto skutočnosť, že sťažovateľka má na prejednávajúcu vec odlišný názor, ešte neznamená, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces.

16. K námietke sťažovateľky, že aplikoval rozhodnutie, ktoré bolo vydané v skutkovo a právne odlišnej veci, a nepoužil aplikovateľné rozhodnutie, na ktoré poukazovala sťažovateľka (sp. zn. 5 Cdo 133/2019 z 24. februára 2022), zúčastnená osoba vyjadruje svoj názor, že je neaplikovateľné z dôvodu, že v sťažovateľkou uvedenej veci išlo o exekúciu zrážkami zo mzdy, pričom tam uvedený § 46 ods. 3 Exekučného poriadku bol zavedený do právneho poriadku neskôr, a hoci ide o nepravú retroaktivitu, nie je možné aplikovať na prípad sťažovateľky, keď k nesprávne úradnému postupu došlo skôr ako k účinnosti dotknutého ustanovenia Exekučného poriadku.

III.3. Replika sťažovateľky:

17. Sťažovateľka sa k stanovisku najvyššieho súdu vyjadrila podaním doručeným 6. júna 2023. V podstatnom uviedla, že nemieni opakovať už uplatnenú argumentáciu v rámci sťažnosti, ktorú aj naďalej považuje za relevantnú, pričom vyzdvihla, že považuje za neakceptovateľné, že najvyšší súd uznal prípustnosť a aj dôvodnosť dovolania z dôvodu odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe, ktorá ani nebola označená a ani neexistuje. Takýmto konaním došlo k zásahu do právnej istoty sťažovateľky.

18. V nadväznosti na vyjadrenie zúčastnenej osoby, ktorá sa odvolávala na rozhodnutia ústavného súdu v otázke posudzovania prípustnosti dovolania a vymedzenia dovolacej otázky, argumentovala tým, že dovolací senát tak nemôže urobiť svojvoľne a bez relevantného zdôvodnenia existencie dôvodu prípustnosti dovolania. Pokiaľ najvyšší súd zistil odklon od údajnej ustálenej praxe dovolacieho súdu, je potrebné konštatovať, že rozhodnutia, na ktoré najvyšší súd odkazuje, takúto ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu v konkrétnej právnej otázke nepredstavujú.

19. Vyslovuje kategorický nesúhlas s názorom zúčastnenej osoby, že sťažovateľka nedôvodne tvrdí nemožnosť aplikácie rozhodnutia sp. zn. 8 Cdo 110/2018 na prejednávajúcu vec, pretože pokiaľ najvyšší súd konštatuje odklon od ustálenej rozhodovacej praxe aplikovateľnej v posudzovanej veci v súvislosti s nastolenou právnou otázkou a zároveň konštatuje jej nesprávne právne posúdenie odvolacím súdom, je odvolací súd (za predpokladu nezmeneného skutkového stavu) týmto právnym názorom vysloveným dovolacím súdom viazaný podľa § 455 CSP. V nadväznosti na uvedené argumentuje, že označené rozhodnutie bolo vydané za podstatne odlišného skutkového stavu (nedošlo k uspokojeniu pohľadávky, pretože uznesenie o schválení výťažku nikdy nenadobudlo právoplatnosť), preto je neaplikovateľné na vec sťažovateľky. V tomto smere sťažovateľka vyčíta najvyššiemu súdu, že tento rozdiel v posudzovanom skutkovom stave žiadnym spôsobom nezohľadnil.

20. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

21. V súvislosti so skutočnosťou, že predmetom tejto sťažnosti je kasačné rozhodnutie najvyššieho súdu, ústavný súd pripomína, že judikatúra vo výnimočných prípadoch pripúšťa, aby za istých podmienok bolo predmetom ústavnej sťažnosti aj zrušujúce rozhodnutie odvolacieho alebo dovolacieho súdu, v ktorých ústavný súd vyslovil prípustnosť ústavnej sťažnosti proti kasačnému rozhodnutiu (m. m. III. ÚS 212/2011, II. ÚS 212/2013, I. ÚS 357/2016, II. ÚS 277/2021). Vychádzajúc z právneho názoru ústavného súdu vyjadreného vo veci sp. zn. II. ÚS 172/03 a vychádzajúc z právnych názorov vyjadrených ústavným súdom v označených nálezoch, ak súd zruší rozhodnutie nižšieho stupňa z ústavne a zákonne neakceptovateľných dôvodov, ktoré nevyhnutne vedú k porušeniu základného práva, je daný dôvod na okamžitý zásah ústavného súdu a v takomto prípade je ústavná sťažnosť prípustná aj proti kasačným rozhodnutiam.

22. Obdobne ústavný súd už judikoval, že kasačné rozhodnutie všeobecného súdu môže byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania. Aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Ide najmä o prípady, ak všeobecný súd vyrieši nejakú otázku s konečnou platnosťou, ktorá je spôsobilá zásadným spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok, prípadne ním konanie v istej časti končí a náprava eventuálneho pochybenia by mohla byť dosiahnutá len zásahom ústavného súdu po skončení konania pri posudzovaní spravodlivosti konania ako celku, čo by nebolo účelné (m. m. II. ÚS 344/2019, II. ÚS 292/2020).

23. Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto preskúmava len to, či orgán verejnej moci ten-ktorý zákon nevyložil spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

24. Zároveň pripomína, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

25. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa tvrdí, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

26. Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. Z týchto hľadísk preto posudzoval ústavný súd aj sťažovateľkou napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu.

27. Sťažovateľka vytýka napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu, že bolo vydané bez toho, aby boli splnené procesné predpoklady vecného prieskumu najvyšším súdom a zároveň samotné posúdenie veci najvyšším súdom považuje za zjavne neodôvodnené, arbitrárne, v rozpore s relevantnou právnou úpravou a rozhodnými okolnosťami veci.

28. V okolnostiach danej veci je podľa názoru ústavného súdu nevyhnutné na úvod poukázať na to, že najvyšší súd pri posudzovaní otázky vecnej legitímácie sa nedôsledne nezaoberal otázkou, či na základe zmluvy o postúpení pohľadávok došlo zároveň aj k postúpeniu nároku na náhradu škody na žalobcu, ktorá bola kľúčová pre posúdenie nesprávneho právneho záveru o aktívnej vecnej legitímácii v spore.

29. Ústavný súd v súvislosti s právnou otázkou, či je možné skúmať vecnú legitímáciu v odvolacom konaní, aj keď ju nikto nenamieta, konštatuje, že už bola riešená a zodpovedaná, pričom možno judikatúru vyšších súdnych autorít v tomto smere považovať za ustálenú. Súd pri rozhodovaní o žalobe skúma aktívnu vecnú legitímáciu *ex officio* (pozri sp. zn. 2 Cdo 205/2009 z 29. júna 2010,

sp. zn. III. ÚS 266/2014). Pozitívny záver súdu o naplnení vecnej legitímácie na oboch stranách sporu je predsa predpokladom vyhovenia žalobe, *a vice versa*, negatívny záver rezultuje v strate sporu. Na uvedenom nič nemení ani procesné rozhodnutie súdu prvej inštancie, ktorým pripustil, aby sa žalobca stal účastníkom konania na základe zmluvy o postúpení pohľadávok, keďže pripustením zmeny účastníka súd nijako neprejudikuje konečný záver o tom, či nový účastník, ktorý bol pripustený do konania, je naozaj po hmotno-právnej stránke legitimovaný, alebo nie (pozri k tomu II. ÚS 788/2015; v hre bola otázka pasívnej legitímácie, ale tento záver platí a je aplikovateľný aj pri posudzovaní aktívnej legitímácie, pozn.).

30. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že aj v tomto spore vo veci konajúce súdy boli povinné skúmať vecnú legitímáciu bez ohľadu na to, či bola namietaná alebo nie. Preto neobstojí námietka zúčastnenej osoby (žalobcu), ktorá ju nastolila aj v dovolacom konaní ako právnu otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

31. Pre posúdenie právnej otázky, či odvolací súd správne posúdil aktívnu vecnú legitímáciu v spore, bolo kľúčové skúmať obsah zmluvy, na základe ktorej došlo k postúpeniu pohľadávok, a pre posúdenie toho, či zahŕňala aj postúpenie nároku na náhradu škody, bolo podstatné skúmať, kedy došlo k postúpeniu a kedy k vzniku nároku na náhradu škody.

32. Ústavný súd v tomto smere považuje za potrebné zdôrazniť, že nemožno bez ďalšieho považovať za ústavne konformný záver, že postúpením pohľadávky automaticky dochádza aj k postúpeniu nároku na náhradu škody v súvislosti s postupovaným právom (pohľadávkou). Je to mu tak z viacerých dôvodov. Postúpenie pohľadávky je súkromnoprávny úkon (záväzkovo-právny vzťah), pričom nárok na náhradu škody vyplýva zo zodpovednostného vzťahu (v danom prípade medzi postupom a orgánom verejnej moci, ktorý mal porušiť právo oprávneného v exekučnom konaní). Nárok na náhradu škody vzniká priamo poškodenému (ako nositeľovi práva) porušením jeho práva a vznikom (jemu spôsobenej) škody, a pokiaľ ho tento (poškodený) mieni postúpiť ako nárok spolu s postupovanou pohľadávkou (v súvislosti s ktorou škoda vznikla) po tom, čo právo porušené bolo (vznikol nárok na náhradu škody), musí zmluvne výslovne určiť, že postupuje aj svoj nárok na náhradu škody. Iná je však situácia v prípade, ak ku postúpeniu pohľadávky dôjde skôr, ako dôjde k porušeniu práva (v súvislosti s postúpenou pohľadávkou), ktoré zakladá nárok na náhradu škody. V takom prípade postupník môže uplatniť nárok na náhradu škody sám, pretože škoda vznikne priamo jemu, po tom, ako sa stal nositeľom práva, v súvislosti s ktorým nárok na náhradu škody vznikne.

33. Podľa názoru ústavného súdu je ústavne neudržateľná argumentácia, že nárok na náhradu škody predstavuje „práva spojené s pohľadávkou“, resp. „všetky práva s ňou spojené“, ako to *expressis verbis* upravuje § 524 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov. Za práva spojené s pohľadávkou je potrebné rozumieť najmä práva veriteľa na zabezpečenie pohľadávky (záložné právo, ktoré zabezpečuje postúpenú pohľadávkou), na súdne uplatnenie pohľadávky a súdne vymáhanie pohľadávky. Medzi ne však nepatrí právo vyplývajúce z úplne inej právnej skutočnosti, voči odlišnému dlžníkovi (škodcovi), ktorá ma k prevádzanej

pohľadávke ten vzťah, že vyplývajú zo skutkovo spolusúvisiaceho úkonu a z protiprávneho konania (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 33 Cdo 2164/2010).

34. Vychádzajúc z uvedeného, je potrebné konštatovať, že pokiaľ najvyšší súd poukazoval na ojedinelé rozhodnutie sp. zn. 8 Cdo 110/2018 (pri ktorom je sporné, či ho možno považovať za ustálenú judikatúru, a to z dôvodu, že nie je zrejmé, či následne neskoršia rozhodovacia prax nadviazala na toto rozhodnutie, pozn.), ktoré sa v tejto podstatnej okolnosti (keď došlo k postúpeniu pohľadávky v kontexte vzniku nároku na náhradu škody) odlišovalo od prerokovanej veci, je nepochybné, že nemohlo byť vo veci bez ďalšieho aplikovateľné tak, ako to paušálne vyhodnotil najvyšší súd. Ústavný súd preto konštatuje, že tento záver, ktorý v konečnom dôsledku bol kľúčový pre rozhodnutie o dovolaní, je nepreskúmateľný, arbitrárny.

35. Pokiaľ ide o rozhodnutie sp. zn. 1 MCdo 8/2007 z 30. apríla 2009, ústavný súd konštatuje, že uvedené rozhodnutie môže predstavovať východisko pre riešenie parciálnej otázky súvisiacej s posúdením vecnej legitímácie vo všeobecnosti (o prevoditeľnosti nároku na náhradu škody), avšak nemá relevanciu a nedáva podklad na v posudzovanej veci vyvodený záver, že odvolací súd s poukazom na tam uvedené závery nesprávne vyhodnotil otázku aktívnej vecnej legitímácie v spore. Vo veci totiž nebolo sporné, či nárok na náhradu škody bol prevoditeľný (pozri bod 8 rozsudku odvolacieho súdu), ale či prevodom pohľadávky na základe zmluvy došlo aj k prevodu nároku na náhradu škody.

36. Navyše, neuniklo pozornosti ústavného súdu, že žalobca namieta odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu pri posúdení vecnej legitímácie v súvislosti so zmluvným postúpením nároku na náhradu škody, pričom rozhodnutie (sp. zn. 8 Cdo 110/2018 z 11. septembra 2019) neoznačil, hoci bol účastníkom predmetného konania. Za týchto okolností ústavný súd považuje za neakceptovateľné, že najvyšší súd pristúpil k vecnému prieskumu dovolania aj s prihliadnutím na svoje skoršie závery vo veciach sp. zn. I. ÚS 51/2020 a sp. zn. III. ÚS 76/2021. Pokiaľ dovolateľ namieta odklon od ustálenej rozhodovacej praxe podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, pričom neoznačí rozhodnutie, od ktorého sa mal odvolací súd pri riešení nastolenej otázky odkloniť, hoci bol účastníkom takéhoto konania, je potrebné za týchto okolností konštatovať, že dovolateľ si jednoznačne nesplnil svoju procesnú povinnosť označiť rozhodnutie, ktoré považuje za relevantné z hľadiska namietaného odklonu. V takomto prípade by bol ústavne konformný záver, že dovolací dôvod nebol vymedzený v súlade s § 432 CSP.

37. Ústavný súd konštatuje, že ak za už uvedených okolností najvyšší súd pristúpil k vecnému posúdeniu dovolania žalobcu [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP], postupoval v rozpore s procesným právom. Vzhľadom na to, že na základe tohto nedostatočne vymedzeného dovolacieho dôvodu došlo k zrušeniu rozhodnutia odvolacieho súdu, toto pochybenie má aj ústavnú relevanciu, ktorá sama osebe spôsobuje ústavnú neudržateľnosť napadnutého uznesenia najvyššieho súdu z dôvodu porušenia označených práv sťažovateľky.

38. Ústavný súd v súvislosti s posudzovaním aktívnej vecnej legitímácie v posudzovanom prípade tiež dáva do pozornosti záver odvolacieho súdu o tom, že predmetom postúpenia mohla byť len pohľadávka, ktorá v exekučnom konaní nezanikla vymožením. Je podľa názoru ústavného súdu ústavne konformný záver odvolacieho súdu, že schválením rozvrhu výťažku zanikla pohľadávka vymáhaná v exekučnom konaní v rozsahu tohto výťažku (bod 24 rozsudku odvolacieho súdu), bez ohľadu na skutočnosť, kedy bol § 46 ods. 3 Exekučného poriadku (ktorý len výslovné deklaruje právny následok, ktorý ani predtým nebol v rozhodovacej praxi sporný) zavedený do právneho poriadku. Aj podľa názoru ústavného súdu právoplatným schválením rozvrhu výťažku súdom zanikla – v rozsahu schválenom na vyplatenie oprávnenému – vymáhaná pohľadávka oprávneného uspokojením. Povinný v uvedenom rozsahu prestáva byť dlžníkom oprávneného (núteným speňažením jeho majetku a prikázaním príslušnej sumy výťažku na vyplatenie oprávnenému v tomto rozsahu povinný svoj záväzok uspokojil), a vo vzťahu k uvedenej sume od tohto momentu existuje „len“ vzťah súdneho exekútora a oprávneného, ktorého obsahom je povinnosť exekútora vymoženú sumu vyplatiť oprávnenému. Postúpením práv oprávneného k zostávajúcej časti vymáhanej pohľadávky nemôže dôjsť k postúpeniu práva oprávneného k exekútorovi, čo sa týka už zaniknutej časti pohľadávky. Prípadný zodpovednostný právny vzťah exekútor – oprávnený sa netýka postupovaného zvyšku vymáhanej pohľadávky.

39. Vychádzajúc z uvedených úvah, ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní žalobcu proti rozsudku odvolacieho súdu nepostupoval ústavne súladným spôsobom, keď vecne prejednal dovolanie žalobcu v časti uplatnených dôvodov podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP a svoje závery zjavne nedostatočne odôvodnil, čo v konečnom dôsledku spôsobilo arbitrárnosť a nepreskúmateľnosť napadnutého uznesenia.

40. Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (body 1 výroku nálezu).

41. Tým, že najvyšší súd meritórne posudzoval dovolanie žalobcu, hoci neboli na to splnené zákonné procesné podmienky, zároveň porušil aj základné právo na rovnosť účastníkov konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy (body 1 výroku nálezu).

42. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku nálezu).

43. V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

V.
Trovy konania

44. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Vzhľadom na to, že sťažovateľka si trovy konania neuplatnila, ústavný súd o trovách nerozhodoval.

45. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. júna 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu